

„Ljubljanski Zvon“, „Dom in Svet“, „Katoliški Obzornik“, „Slovenski Pravnik“ in še več drugih znanosti ali literaturi in politiki služečih listov, imamo dobre slikarje, znamenite kiparje, ugledne glasbenike, odlične zgodovinarje in jezikoslovce, velike pesnike in beletriste, imamo slovensko gledališče, kjer največ Slovenci tudi slovenske proizvode predstavljajo, iz kratka, naša kulturna delavnost je razmeroma jako velika, „prevladajoča nemška kultura“ pa je na Kranjskem prazna fraza.

Kulturen element na Kranjskem smo jedino le Slovenci, mi smo superijorni, naši Nemci pa so v primeri z nami ne samo inferijorni, ne samo „minderwerthig“, ampak so naravnost kulturno sovraženi živeli, ker so sami povse neproduktivni, pač pa ovirajo našo kulturno delavnost.

Naše želje.

Avstrijski episkopat je sklenil, da se svečano obhaja 60letnica posvečenstva Joahima Pečija, sedaj slavno vladajočega Leona XIII., vsem kristjanom svetega Očeta. V znak sinovske ljubezni podarili mu bodo ob tej priliki nabran „Petrov novec“. Ta naslednik Petrov je zagotovljen vesoljnega spoštovanja, ker, dasi rodod Italijan, vsem narodom, a posebno Slavenom, izkazuje nevadno pozornost. V polnosti svoje oblasti kot namestnik Gospodov more deliti izredne milosti. Nas Slovence (Carnogliani) so poznali v Rimu kot pobožen in radodaren narod. Stoječi v tako ugodnem mnenju pri sv. Stolu, mogli bi bili to ali ono novo dobroto doseči ali staro pravico izprositi, kajti Leon je mož, ki gleda na blagor cerkve, kakor vidimo na Francozskem. Zato bi želeli mi, da bi tudi sveti Oče našim vernim Slovencem, našemu duhovenstvu, podelil božičnico. Prva božičnica bodi v podobi molitvenika. Znano je, kako si katoliški kler, z nekajimi škofi na čelu, neprestano prizadeva, da bi se takoimenovani „brevir“ okolnostim potrebno preuredil. Taka preprava bi ne bila nič novega, saj se je bil z njo pečal že Koncil Trijentski, papež Pij V, Klemen VIII, Urban VIII, Pij VI, sam Leon XIII. Sedajna uredba ugaja, vendar ne splošno, romanskim narodom, ki imajo vso bogoslovsko in patristično literaturo v domačih jezikih, pa tudi sicer nimajo takih in tolikih opravil, kakor mi Slovenci in naši sorojaki. Slišali smo, da je preveč prelistavanja, mučnega iskanja, ki biva tim bridkejšje, čim več je dotičnik s časom v zadregi. Mislilo se je, da bi se „brevir“, ta duhovnikom predpisani molitvenik, pojednostavil. Ostali bi utegnili najlepši psalmi za vsakdanjo rabo, vsi itak niso za rabo prepogostno, ostalo pa bi bilo vsaki dan drugo, ter se čitalo vedno naprej, kakor se lista zajemiva povestnica, molitvenik, da bi se poleg njega ne potrebovalo nobenih drugih. Sleharnemu je uvidno, da je na izbiro krasnih molitvenih oblik, sestavljenih po svetih in učenih možeb, ki vsekako daleč presegajo Davida. V tem je opaziti neka obsoltnost, ki ne prija naravi katoliške cerkve, ki izključuje vsako sterilnost, ker se danoma preraja in širi. Ako se priuzame tmica zimskih dnevi, slaba svečava, že oborožene oči, mr-

zlota vremena, duhovska in narodna in gospodarska opravila, uradno pisarstvo, potrebni začrki, to bode proti reformativnim le oni, ki je v preugodnih položajih. Ta stvar bi se dala razpravljati na dekanatskih konferencah, ki bi snov pretreseno prinesle v posvetna diecezanskej sinodi Ljubljanskej, ali če hočete, metropolitanskej ilirskej, koja cerkvena pokrajina obsega Gorico, Trst Koper, Poreč-Pola, Krk (Veglia). Ako je kranjski kler res toli naroden in slovensk, kakor mu na poudarjanje verjamemo, premagala bo dobra reč vse nasproti stoječe ovire.

Pa tako praktično urejeni „molitvenik“ (brevir) bi šele zadoščal, ko bi bil sestavljen v našem jeziku. To bi bila neznanska dobrota za vsakega klerika, ko bi vsaki dan dobival „domače“ zaloge svetopisemske, ter jo mogel neposredno upotrebiti! Drugi narodi imajo že brevir v svojih jezikih, za domačo in javno potrebo, in celó misale se dobiva. (Das römische Brevier in deutscher Sprache, herausgegeben von Dr. Fr. Zarrer, bischöfl. Geistl. Rat und qu-kg. Lycealprofessor in Regensburg. Mit Approbation des hochwürdigsten Herrn Bischofs von Regensburg. In 4 1/2 leder-Bändern mit Rotschnitt 22 M.). Koliko so trpele uboge redovnice, predno se jim jo oduzelo nerazumljivo breme latinščine. Ako se redovnice v pomanjkanju slovenske izdaje poslužujejo nemške, ne prihaja li odtodi oni nemški upliv? Ni li to naravska posledica?

Kakor pri vsakej stvari našli bi se pri tej — pomišljajci, ki bi šli tankovestno prašati na Talijansko, če smejo moliti — zasebno — v domačem jeziku. Meniš li, da ti bode Talijanščina tvoj jezik urivavala, ako je ga ti sam staviš na razpolaganje. Čujejo se ugovori v čestitosti latinščine. Bodi, ali znaj, da pred Bogom so vsi jeziki čestiti in oni najbolj, kterege govori najboljši narod. Ali se ni v latinščini pisalo največ budalosti in nesramnosti? Kaj so oni možje, ki so izumili železnice, parobrode, vsakovrstne stroje, telegraf in telefon in zrakoplovbo . . . s pomočjo latinščine to storili? Mrtve jezike hodo prihodno to stoletje izbacilo iz učnega načrta, ali pa bode dvojka iz njih breuzplivna za daljni napredek. ker jih duh in zahteva časa ne potrebuje; današnji čas zahteva gospodarskega, bogovskega, obrtnega, tehtničnega, sploh praktičnega izobraženja. Ljudstva če kruha, ne Ovidovih od. Ako so se mogli Grki in Latini vzobraziti v svojem jeziku, kaj bi se diugi ne v svojem? Obrniti je treba pogled samo na še pol neobljudeno Ameriko, praktično deželo, kako orijaški napreduje, da se njenega gospodarskega napredka boji celó njena stara učiteljica in mati Evropa. — Druga božičnica bi nam bila, ko bi se ilirskej metropoliji priklopili Lavantinska in Krška, odcepivši ji od Nemškega primasa in solograjskega kneznadškofa. Zgodovina uči, da nemški škofje Slovanom, bilo kot sodeželanom bilo kot katoličanom, niso bili nigdar naklonjeni; njim nasproti so se kazali najemnike, ljudi ki niso prihajali skozi vrata, ampak od drugod, pastirji, ki so ljubili ovce zavoljo njih mesa in volne. Od mož, ki hočejo iti med narode neznaboge ali krivoverce, se

Politični pregled.

zahteva, da znajo ondotnih rodov jezike, pri nas v krščanski Evropi, v nekej kronovini pa se dogaja, da nadpastir ne umeva svojih vernih. Čast in poštenje zahteva, da ne jemlješ službe, koje tirjatvam nisi dorasel. — Ta pripoj bi se mogol v daljnem času doseči, toda klerik in lajik morata biti poprej dobro narodna in dobro podučena v teh razmerah, sicer bi se znalo zgoditi, da bi sama (nepripravljena) ugovarjala takej pripojitvi. Slovenski narod, zbran v tolišnej skupini, bi tvoril činbenik, ki bi mu na Rimskem dvoru zagotavljal kardinalski kiobuk, s sedežem v Ljubljani, ker „njeni“ dohodki so že toliki, ako ne večji, ko mnogega stožernika na Talijanskem. Takega upoštevanja mi bogoljubni in požrtvovalni Slovenci že zaslužimo, z molčečnostjo in potrpežljivostjo in vedno krotkostjo ne dosežemo ničesar. Naše lajistvo, svetovno razumništvo se premalo bavi s cerkvenimi stvarmi, le semtertja opazi kako zunajnost na cerkvenem telesu, dočim treba celi katoliški organizem temeljito preučiti, potem bi bilo lajistvo bolje zagovorništvo cerkvenih stvari (bistveno potrebnih) od duhovnikov samih; vsaki razdor bi bil popolnoma nemogoč, ker bi bilo odstranjeno tisto hudomušno nagajanje. Da nič drugega ni tisto dovtipno nasprotovanje, v kojem se kosata „stranki“, češ pa eem ga „obrisal“. Pa tudi politični bi morali biti Slovenci v katolištvu s tem, da se poganjajo za pravice svetovne sv. Stola. Apostolski sedež bi tim manje potreboval naših darov; vojakov bi nam tudi ne bilo treba dajati; imeli bi močno oporo zoper talijanske katoličane na avstrijskih tleh, kojim njih cerkvena in politična nasičenost ne dopušča, drugim narodom pravičnim biti, v čemur se „cdlikujejo“ celo mnogi talijanski duhovniki. Današnje okolnosti kategorično zahtevajo, da se odpravijo vsa dušnopastirska mesta pod imenom administratur kuracij, lokalij, ekspozitur, provizur itd., ali pa vsaj povzdignejo v župnije. Na Talijanskem se nahajajo celo župe ali župnije s 100, 50, 40, 30 . . . dušami, da more i šibkejši i postarniši duhovnik uživati primerno državno grafikacijo, na Kranjskem in Štajerskem pa so župnije, ki bi bile vredne talijanskega škofa. V tem oziru se je v krškejškofiji mnogo storilo, dočim se v drugih nima smisla za nižji kler, ki ima istotake polno dejanja. Kako da je mogel Dr. Josip Kahn toliko storiti za svoje nemško duhovenstvo?

Prelepa je bila božičnica slovenskega bogoslužja, ne iz narodne nečimernosti, pač pa iz uzrokov katoliške vere. Dejstvo je, da so Talijani zabranili slovenske pridige, slovenske molitve, slovensko petje, da so pri tem talijanski duhovniki kumovali. Ako je bil Tržaški magistrat toli drzovit, da je šel v Rim tožit škofa Glavino, da Talijane zatira, tisti hip, ko je ubogej slovenskej fari oduzel dobroto slovenske besede Božje, koliko več so Slovenci opravičeni, da svečano protestirajo v Rimu zoper vsa taka nasilja. Po tem načinu bo vsaj to izključeno, da Talijani ne bodo dobivali opore na dvoru rimskega Sedeža, pomoči pri Talijanih v kraljevini, da domači Talijani duhovskega stanu ne bodo tako nekrščansko neznosni.

sed. quid.

Državni zbor. — Vlada namerava mej 10. in 20. marcem sklicati drž. zbor, a še danes ne ve, bode-li mogel tudi zborovati. Nemški nacionanci groze, da bodo z obstrukcijo ako se v češkem dež. zboru sklene predložena državno-pravna adresa in ako vlada ne prekliče Badenije ih jezikovnih naredb. Razmere so jako kritične in čedalje jasneje se kaže, da Gautsch z državnim zborom ne bo mogel izhajati, ampak da bo moral ali drž. zbor razpustiti ali pa odstopiti. Jedino upanje je, da se Nemci razdvoje in to vsled novih jezikovnih naredb, katere izda vlada tekom prihodnjih dnij. Ako bi se to zgodilo, potem ne bo izhajati z drž. zborom. Vlada se že nekako pripravlja na razpust, vsaj javlja se, da bodeta delegaciji zborovali že meseca aprila in da bode drž. zbor koj ko se snide volil člane delegacije. To svedoči, da je vlada pripravljena morda še na kaj več, kakor na razpust drž. zbora.

Koncesije obstrukcionistom. — Vlada je bila mnenja, da pomiri nemške obstrukcioniste z malimi koncesijami, ker ni verjela in morda še zdaj ne verjame, da je Nemcem samo za popolno zmago nemškonacionalne ideje, ne pa za polovičarske pridobitve. Baron Gautsch je odstranil Freiberga in Haubana, odstranil več družih, Nemcem neljubih funkcijonarjev in na njih mesto postavil somišljenike obstrukcijskih strank, sploh pa obsipa obstrukcioniste z najraznovrstnejšimi koncesijami, ne da bi za to žel kako zahvalo. Čedalje jasneje se kaže, da Gautsch ni pravi mož za vodstvo notranje politike.

Štajerski dež. zbor. — Nemška prepotentnost je izvršila nov atentat. Štajerski dež. zbor je premenil zakon o okrajnih zastopih in s tem zagotovil nemškutarjem večino v okrajnih zastopih. Doslej so volili v skupini veleposestnikov samo veleposestniki, odslej pa bodo v tej skupini volili tudi hišni posestniki iz mest. Ako se ta zakon sankcionira, potem slovenskim poslancem ne bo več obstanka v dež. zboru. Dež. zbor je tudi vzprejel resolucijo, s katero se vlada pozivlje, da odpravi sloveuske razrede na celjski gimnaziji. Temu predlogu je dr. Srnec krepko ugovarjal, ali brez uspeha.

Istrski dež. zbor. — Slovenski in hrvatski poslanci se več ne udeležujejo sej. Vlada je sklep dež. zbora, s katerimi se je določila italijanščina kot jedini razpravni jezik razveljavila.

Ogerska. — Poslanec Rohonczy je pred kratkim razkril strahovito korupcijo, katera vlada na Ogerskem. Povedal je, da je vlada pri zadnjih volitvah za zmago svojih kandidatov porabila tri milijone gold, katere je dobila s tem, da je prodajala rede in naslove petičnim Židom. Stvar je obudila silno senzacijo. — Ždaj se Ogerska pripravlja na kar najsi-jajnejšo proslavo revolucije iz l. 1848.

Francija. — Senzacijska obravnava proti Zoli je končana. Porotno sodišče je Zolo obsodilo na jedno leto v ječo in na globo 300 frankov. S tem pa še ni končana afera Dreyfuss, kajti revizijo Dreyfusove pravde zahtevajoča stranka že naznanja, da bo svojo akcijo z vso brezobzirnostjo nadaljevala. Franciji pač ni sojen mir in vse kaže, da se iz te afere izcimi velik prevrat.

Kuba. — Pet let že traje revolucija na Kubi, a še se Španski ni posrečilo, jo udušiti. Zdaj nakrat so se začele obo-roževati Zjedinjene države in sodi se, da bodo Kubo anektirale, ako jim je Španska ne proda.

Turčija. — Nasprotje mej Turčijo in Bolgarsko je postalo zadnji čas jako veliko in bati se je, da pride do konflikta, v kateri bi bila lahko zapletena tudi naša država. Turški veleoficijozni list „Malumat“ je te dni priobčil proti Bolgarski sila strupen članek, kateri je obudil silno pozornost po vsi Evropi, ker je pisan tako, kakor se piše samo na predvečer krvave vojne. Razmere na Balkanu so sploh jako zamotane in vse kaže, da se utegnejo primeriti velike stvari